Standing Up or Moving Forwards?

Anneke

Salima

Wabisa

Dana

Sofia

Christina

Skyla

Yessica

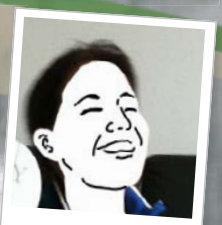
Saffia

Mahvash

Noa

Ivy

Vera

Trudie

Haweeyo

Firouza

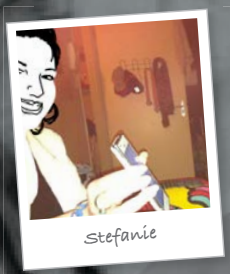
Stefanie

Effat

18 stories from women
13 gaps
22 ideas to close them

Korte samenvatting

Hoe stimuleren we meer vrouwen om weer op eigen benen te staan? Met name wanneer ze net een gewelddadige relatie achter de rug hebben, en in een opvanghuis wonen met hekken eromheen voor hun eigen veiligheid. Met deze vraag gingen we in november 2013 aan de slag door kennis te maken met achttien vrouwen in een opvanghuis in Apeldoorn.

Zo'n honderd uur, zeventien Big Macs, tien pizza's en heel veel friet later stelden we ons echter hele andere vragen. We vroegen ons af of het 'op eigen benen staan' wel voldoet als beleidsdoel op zich. Want bijna alle vrouwen die we hebben ontmoet, staan nog steeds stevig in het leven. Verrassend genoeg hebben ze zich niet door de trauma's of door onzekerheid uit het veld laten slaan. Op eigen benen staan is echter niet hetzelfde als vooruitgang boeken. De meeste vrouwen die we hebben ontmoet voelen zich eenzaam, buitengesloten en gemarginaliseerd. En dat terwijl ze soms met wel acht verschillende instanties te maken hebben.

In overleg met deze vrouwen hebben we een lijst met twintig veranderpunten opgesteld. Deze lijst bevat concrete ideeën om de inherente kracht van vrouwen te benutten. En dan met name hun inzet, vaardigheden, kennis en ervaring. Met als doel om bestaande opvangvoorzieningen een nieuwe weg te wijzen, en om de rol van maatschappelijk werkers opnieuw vorm te geven. Om het huisvestingsbeleid te veranderen, en om omwonenden te mobiliseren. Om nieuwe, informele hulpnetwerken binnen en tussen families te creëren. En om de afhankelijkheden en de procedures te doorbreken die de status quo in stand houden.

Wij zijn op zoek naar doortastende, moedige, nieuwsgierige en kritische mensen die met ons deze ideeën in de praktijk willen brengen. En die al doende willen leren, met vallen en opstaan. Kom in actie, en ontwikkel uzelf en uw organisatie!

Zou u dit kunnen zijn, of uw organisatie?

Leeswijzer voor dit rapport

Voor u ligt de Nederlandse vertaling van het Engelse rapport *Standing up or moving forwards?*.

We hebben niet de hele Engelse tekst laten vertalen: het rapport telt 118 pagina's. Wel kunt u hier de kern van het verhaal lezen. Het volledige, Engelstalige rapport is in PDF te downloaden op de website van Kennisland: http://bit.ly/1kWJNG0.

Dit zijn de hoofdthema's:

Wilt u er niet meer dan tien minuten aan besteden? Lees dan onze samenvatting vanaf pagina 4.

Als u gevoel wilt krijgen bij de aanpak, begin dan op pagina 8.

Bent u geïnteresseerd in de verhalen van de vrouwen, ga dan naar pagina 19 van het Engelstalige rapport.

Wilt u meteen door naar de analyse, ga dan naar pagina 20.

Als u wilt weten wat er uit ons veldwerk is gekomen en het vervolg eruit zou kunnen zien, ga dan naar pagina 88 van het Engelstalige rapport.

De discussie

Sofia heeft de deur achter zich dichtgetrokken. Ze heeft niets meegenomen, zelfs geen foto's. Dat was de enige manier om te ontsnappen aan de geestelijke en lichamelijke mishandelingen door haar man. Hij is gewoon in hun huis blijven wonen. Met alle foto's nog aan de muur.

Stefanie herbeleeft gedurende vier uur per week de mishandelingen die ze onderging, in de gesprekken die ze hierover voert met haar maatschappelijk werker, haar psycholoog, haar creatief therapeut en haar lotgenotengroep. "Het is zo vervelend om steeds over het verleden te moeten praten. Ik wil vooruitkijken naar de toekomst."

Toen **Anneke** hulp zocht bij de opvang, probeerde haar man er na 44 jaar huwelijk met al hun geld vandoor te gaan. Voor haar maaltijden is ze aangewezen op de voedselbank. Desondanks viel ze twintig kilo af. "Ik at voornamelijk diepvriesmaaltijden, en ik voelde me gestrest."

Mahvash uit Iran kookt graag traditionele maaltijden voor het hele gezin. Geurige Perzische rijst met saffraan en rozenwater bijvoorbeeld. Ze houdt ook van schilderen, kleding naaien en collages maken. Maar in de opvang heeft ze dat nog nooit gedaan. Het ontbreekt haar aan energie. En haar maatschappelijk werkers zeggen dat ze eerst Nederlands moet leren en op zoek moet gaan naar werk. "Volgens hen zijn creatieve activiteiten een hobby."

Christina en haar dochter verhuizen vanuit de opvang naar een huurflatje. Deze flat ligt niet in de buurt waar Christina's enige vrienden wonen. Ze maakt zich zorgen over wie er op haar dochter past als zij een keer ziek is.

Sofia, Stefanie, Christina, Anneke en Mahvash zijn slechts zes van de ruim 16.000 vrouwen die in Nederland hun gewelddadige partner, schoonouders, vader, broer of moeder verlaten, en die zich melden bij de opvang. Elk jaar ondergaan in Nederland nog eens 285.000 personen ernstige of herhaalde vormen van huiselijk geweld.

"Ik at voornamelijk diepvries-maaltijden en ik voelde me gestrest."

Talloze professionele instanties staan klaar om te helpen. Je kunt 24 uur per dag een telefoonnummer bellen om met een maatschappelijk werker te spreken. Je kunt de politie vragen om een tijdelijk gebiedsverbod op te leggen. Je komt in aanmerking voor bepaalde uitkeringen en subsidies. Er is opvoedingsondersteuning beschikbaar. Er kan een casemanager worden toegewezen. Volgens de universiteit van Londen biedt

Nederland van alle Europese landen “het meest uitgebreide en meest laagdrempelige pakket aan voorzieningen” [1].

En toch zien we dat deze voorzieningen niet altijd leiden tot rechtvaardige resultaten, of tot het creëren van hoop, verbinding, ontwikkeling en doen waarvan je houdt.

En dus stellen we de vraag: Is het goed genoeg? Is het goed genoeg om veilig te zijn maar buitengesloten? Is het goed genoeg om therapie te krijgen maar kansarm te zijn? Is het goed genoeg om een huis te hebben maar geen sociale omgeving? Is het goed genoeg om wel voedsel te hebben maar geen hap door de keel te kunnen krijgen?

Vaak horen we als argument dat de financiële middelen schaars zijn. Dat het beter is om eerst de basisvoorzieningen te regelen: veiligheid, onderdak, voedsel. Wij komen echter tot een andere conclusie. Menselijke middelen zijn er in overvloed. Deze hoeven slechts te worden herkend, ontwikkeld en uitgewisseld. Door tijd met de vrouwen zelf door te brengen in hun appartementen, en met de maatschappelijk werkers in hun kantoren, ontdekten we dubbelingen in de professionele begeleiding en onderbenutting van wat mensen zelf te bieden hebben. En dat in een beleidsklimaat dat grote veranderingen inzet. Met de aanstaande decentralisatie veranderen ook de bevoegdheden, de verantwoordelijkheden en de omvang van de geboden hulp. Hoe bieden we deze veranderingen het hoofd? Terwijl we tegelijk onze aanpak juist willen verbreden.

Daarom zoeken we mensen bij gemeenteraden, woningbouwverenigingen, maatschappelijke instanties, immigratiemedewerkers, uitkeringsinstanties en vrijwilligersorganisaties, die willen onderzoeken hoe de capaciteiten van vrouwen zelf kunnen worden ontwikkeld en benut. Zoals de kookkunsten van Mahvash. Of de programmeerervaring en de vele buitenlandse reizen van Anneke. Of wat Stefanie allemaal weet van motoren.

Als we kijken naar de barrières die verhinderen dat Mahvash, Anneke en Stefanie hun capaciteiten kunnen benutten en ontwikkelen, komen we steeds dezelfde struikelblokken tegen: ontbrekende sociale ondersteuning, weinig voorbeelden in de eigen omgeving, weinig kansen om iets bij te dragen, geen stimulering, geen echte keuzemogelijkheden, slecht getimede of gedoseerde interventies en het ontbreken van informatie en feedback.

We denken dat er meer nodig is dan onderdak, voedsel, geld en therapie of een combinatie van die factoren om deze barrières te slechten. Het vereist het faciliteren van steunnetwerken in de directe omgeving; het katalyseren van onverwachte verbindingen tussen kleine bedrijven en de omgeving; het creëren van zinnige uitwisselingsplatforms; het omvormen van de professionele hulp; herziening van het huisvestings- en immigratiebeleid; en het meten van aspecten die er toe doen.

Dat is waar de 22 veranderpunten over gaan (zie Engelstalige rapport p.88 http://bit.ly/1kWJNG0).

Veranderingen initiëren is nooit makkelijk.

We hebben maatschappelijk werkers ontmoet, huisvestingscoördinatoren, cliëntmanagers, casemanagers en lijnmanagers, die allemaal graag willen helpen, maar die zich aan strenge regels moeten houden. Mensen zoals Wouter. Hij is al tien jaar huisvestingscoördinator. Zijn taak is om te zorgen dat kwetsbare groepen onderdak krijgen. En dat binnen zes weken. Hij is van de stenen, vindt hij zelf. Voor een sociale omgeving zorgen is niet de taak van zijn organisatie, vertelt hij. En dat horen we ook van Danique. Zij is een maatschappelijk werker voor Moviera. Haar organisatie “gaat over de veiligheid van vrouwen”. “We helpen vrouwen niet aan een perfect leven.” En ‘perfect’ zou in dit geval inhouden: Een huis in de gewenste sociale omgeving.

Wouter en Danique zijn onderdeel van een groter systeem dat strenge beperkingen oplegt aan de taakverdeling, en dat een professionele aanpak definieert door de mate waarin men binnen zijn grenzen weet te blijven. Wij willen vooropstellen dat wij hier vanzelfsprekend niet Wouter en Danique zelf aanvallen. Wij stellen alleen vragen bij de logica van het bestaande systeem. En we kijken vooral of er een andere systeemlogica mogelijk is. Een systeem dat vrouwen die uit een situatie van huiselijk geweld komen, laat opbloeien in plaats van alleen maar overleven. Het is onze ambitie om partners en voorvechters te vinden die één of meer van de ideeën die in dit rapport staan, in de praktijk willen uittesten.

We nodigen u uit om de verhalen te lezen, om mee te discussiëren en om de woorden op dit papier om te zetten in proefprojecten.

[1] *http://news.investors.com/ibd-editorials/122013-683808-netherlands-king-says-no-more-welfare-state-for-dutch.htm*

1) Kloven rond 'outcomes'
EEN KLOOF IS VOOR ONS EEN OPENING

Ticket naar
Kusadasi
Turkije

Overnieuw aan het beginnen?
Met nieuwe mensen
Op wie
zou
je
(een beetje)
willen
lijken?
mama's

Het proces

Wat u hier leest is het resultaat van drie maanden werk. Er hebben achttien vrouwen en 22 hulpverleners aan meegewerkt. We willen hierbij de Federatie Opvang en Moviera Apeldoorn danken voor de geleverde ondersteuning en voor hun openheid.

De Federatie Opvang heeft tot taak om de 36 opvangvoorzieningen voor vrouwen in heel Nederland te ondersteunen. En om ze te helpen in onzekere tijden aangaande het financiële beleid in combinatie met politieke beleidsmaatregelen. Gelden worden schaarser. En de druk neemt toe. Vrouwen moeten gaan werken en niet langdurig op een uitkering zijn aangewezen.

Gegeven deze achtergrond, wilde de Federatie weten hoe opvangvoorzieningen vrouwen beter op eigen benen kunnen laten staan. Zodat ze kunnen participeren aan het arbeidsproces. En ze op den duur weer onafhankelijk kunnen worden van sociale voorzieningen.

Bijna alle vrouwen in het opvanghuis leven in de marges van de bestaande economische en politieke structuren. Geen van de vrouwen heeft betaald werk. Negen van de vrouwen zijn in de afgelopen vijf jaar in Nederland komen wonen.

We beginnen altijd door onze werkplek te kiezen op een specifieke locatie, en door kritisch de aannames te onderzoeken waarmee we op pad zijn gestuurd. Wij kozen voor een vrouwenopvang in Apeldoorn als onze werkplek. Deze opvanglocatie beschikt over twintig appartementen die niet zichtbaar zijn vanaf de openbare weg. Apeldoorn telt circa 160.000 inwoners. Het ligt in het hart van de Veluwe en aan de rand van de streng-christelijke Biblebelt. Wij vroegen ons af, gezien de aard van de sociale gemeenschappen ter plaatse, of ideeën als participatie en zelfredzaamheid hier een andere betekenis hebben dan die er doorgaans in economische zin aan wordt gegeven. In feite wilden we het idee onderzoeken dat een huis, een baan en genoeg geld een goede oplossing vormen voor slachtoffers van huiselijk geweld.

Frances Piven en Richard Cloward schrijven in hun boek ‘Regulating the poor’, dat de resultaten van sociaal beleid doorgaans door de overheid worden beoordeeld. En niet door de ontvangers van de ondersteuning. Een goed sociaal beleid richt zich dus als vanzelfsprekend op de bestaande arbeidsmoraal en op het in stand houden van de bestaande economische en politieke structuren.

Bijna alle vrouwen in het opvanghuis leven in de marges van de bestaande economische en politieke structuren. Geen van de vrouwen heeft betaald werk. Negen van de vrouwen zijn in de afgelopen vijf jaar in Nederland komen wonen. Als we eens zouden uitgaan van hun perspectief en van hun vermogens - welke maatschappelijke, economische en politieke structuren zouden we dan met hun inzet, kennis en vaardigheden creëren? Hoe bepalen we wat goed is?

Onze context

Wij vinden het een gunstig moment om bestaande aannames eens flink door elkaar te schudden. De overheersende maatschappelijke, economische en politieke structuren zijn op dit moment namelijk al aan het veranderen:

	Van	*Naar*
Maatschappelijk	Huiselijk geweld in het licht van een feministische analyse van relaties en machtsverhoudingen tussen de seksen.	Huiselijk geweld in het licht van een professionele analyse van veiligheid en kracht.
Economisch	Stabiel economisch klimaat, hoge participatiegraad en uitgebreide sociale voorzieningen.	Zwak economisch klimaat, lagere participatiegraad en bezuiniging op sociale voorzieningen.
Politiek	Krachtige centrale aansturing van sociale voorzieningen.	Toenemende lokale aansturing en geïntegreerde wijkteams.

Het is makkelijk om de veranderingen te beschrijven in ingewikkelde en abstracte termen. Met woorden als **kracht en veiligheid; participatie en zelfredzaamheid; decentraal en geïntegreerd**. Het probleem hiervan is, dat we allemaal zo onze eigen ideeën hebben over wat deze woorden betekenen. Mahvash' idee van zelfredzaamheid is geworteld in de familiebanden zoals die in het Midden-Oosten bestaan, terwijl haar maatschappelijk werker Danique dezelfde zelfredzaamheid ziet vanuit het Nederlandse perspectief over economische gelijkheid. Daarom hebben we er de vakliteratuur en overheidsdocumenten op dit gebied op nageslagen om tot een gemeenschappelijk definitie van deze woorden te komen.

Macht, veiligheid, kracht

Uiteraard is huiselijk geweld het overkoepelende begrip aangaande de groep mensen waarmee we werken. Elk van de vrouwen in het opvanghuis heeft namelijk met huiselijk geweld te maken gehad. Maar juist de definitie van huiselijk geweld geeft aan hoe de ideeën van de Nederlandse overheid over dit "maatschappelijke probleem" in de loop der tijd zijn veranderd.

In de jaren tachtig werd voor het eerst beleid gemaakt over de omgang met huiselijk geweld. De definitie ervan luidde: "Eenzijdig toegepast fysiek en/of seksueel geweld tegen de wil van de vrouw door haar mannelijke (ex-)partner." [2]

Tegenwoordig hanteert men een sekseneutrale definitie, en zonder expliciete vermelding van de rol van vrouwen of de machtsverhoudingen. "Huiselijk geweld is een daad van geweld door iemand binnen het gezin of in de familie. Het slaat zowel op fysiek als seksueel geweld, maar ook op geestelijk geweld zoals bedreiging en stalking."

Bij zo'n definitie kan een beschrijvende checklist worden opgesteld. Met behulp van die lijst kunnen hulpverleners geweldplegingen vaststellen, beoordelen en aanpakken. Dit alles op basis van de eigen kracht. "Hulpverleners mobiliseren de innerlijke krachten van de cliënten en richten deze op het bereiken van de gewenste doelen en inzichten." [3]

Behalve via het krachtkader en het hulpverlenerskader heeft de overheid huiselijk geweld ook nog binnen allerlei andere kaders proberen te bestrijden. Deze kaders laten zien

1950 / 1960 **Pathologie**

Huiselijk geweld wordt niet erkend als publiek probleem. Het wordt gezien als een privéprobleem. Als een individuele pathologie.

1970 - 1980 **Macht**

Er ontstaat publieke belangstelling voor het probleem van huiselijk geweld door de feministische beweging en het oprichten van de eerste blijf-van-mijn-lijf- huizen in Amsterdam. Het probleem wordt omschreven in termen van sekseverschillen en machtsongelijkheid. Dit valt de bestaande structuren aan.

Vroege jaren '90 **Volksgezondheid**

Huiselijk geweld wordt gezien als algemeen probleem, en niet meer als seksespecifiek probleem. Het is te voorkomen. Geweldplegers zijn behandelbaar. Dit vraagt om wijziging van gedrag.

Late jaren '90 **Coördinatie**

Huiselijk geweld wordt gezien als multidisciplinair probleem, dat in stand wordt gehouden door fragmentatie bij de hulpverlening en slechte communicatie. Dit vraagt om actie van de overheid.

2000 **Veiligheid**

Huiselijk geweld wordt gezien in de context van het immigratie- en naturalisatievraagstuk - met name wat betreft de inburgering van recent aangekomen moslims. Dit geweld wordt gezien als een bedreiging voor de veiligheid van individuele burgers. Hierbij wordt de nadruk gelegd op rechten en verantwoordelijkheden.

2010 **Kracht**

Huiselijk geweld wordt gezien als een aantasting van kracht. Dit hoeft niet noodzakelijk te spelen tussen mannen en vrouwen. Maar het speelt wel tussen "hulpverleners" en "cliënten". Hulpverleners dienen uit te gaan van de eigen kracht van cliënten, en niet van hun zwakheden. Dit daagt de hulpverleners uit.

[2] *Ministerie van Sociale Zaken. (1984). Bestrijding van seksueel geweld tegen vrouwen en meisjes. HTK 18542, nr. 2.*

[3] *http://www.opvang.nl/files/Folder_Krachtwerk_FO.pdf*

hoe vrouwen, hulpverleners en beleidsmakers toentertijd het probleem zagen. Afhankelijk van waar en wanneer ze opgroeiden, en van hun opleiding en training.

We constateren dat de Krachtwerk-aanpak een prominente rol speelt in de teksten die hulpverleners hanteren. In bijna elk gesprek dat we voerden met een maatschappelijk werker of manager werd wel gerefereerd aan het begrip “Krachtwerk”. Het idee is simpel: benut de capaciteiten en natuurlijke netwerken waar cliënten over beschikken. Inherent aan dit idee zijn echter de vaste rollen die hulpverleners en cliënten geacht worden te spelen. Dat komt omdat de Krachtwerk-aanpak is ontstaan binnen de maatschappelijke hulpverlening. Daarbij worden maatschappelijk werkers gezien als onderdeel van de oplossing voor sociale problemen als huiselijk geweld. En het uitgangspunt is, dat maatschappelijk werkers professionele hulpverleners zijn die één op één of in kleine groepen mensen helpen met definieerbare en kwantificeerbare problemen. Deze aannames blijken ook uit de zes principes die ten grondslag liggen aan Krachtwerk. Deze zijn gepubliceerd door de Federatie Opvang.

We vragen ons af:

Waarom worden de rollen die professionele hulpverleners en cliënten dienen te spelen als een vaststaand gegeven gezien?

6 principes

1. *Bouwen aan capaciteiten.*
2. *Focus op de eigen krachten, niet op de zwakheden.*
3. *Laat de cliënt beslissingen nemen, niet de hulpverlener.*
4. *Onderhoud een respectvolle, vertrouwensvolle, eerlijke, open en gelijkwaardige relatie met cliënten.*
5. *Werk in de natuurlijke, alledaagse omgeving van de vrouwen.*
6. *Erken de natuurlijke netwerken als hulpmiddel.*

Participatie, zelfredzaamheid

Maatschappelijk werkers hebben de mond vol van het bouwen aan krachten en capaciteiten. Maar krachten en capaciteiten om wat precies te doen? Op dit punt klinken vele andere politieke beleidspunten door. Maatschappelijk werkers als Danique spreken over capaciteiten in termen van het opvoeden van kinderen, het uitvoeren van huishoudelijke taken, het invullen van formulieren, het zorgen voor veiligheid en het hebben van werk. Dat zijn ook de onderwerpen waar koning Willem-Alexander over sprak toen hij het over de participatiesamenleving had. Dat was tijdens zijn eerste troonrede in september 2013.

"Van iedereen die dat kan, wordt gevraagd verantwoordelijkheid te nemen voor zijn of haar eigen leven en omgeving." [4] Hij vervolgde met "In deze tijd willen mensen hun eigen keuzes maken, hun eigen leven inrichten en voor elkaar kunnen zorgen." In de praktijk komt dit neer op bezuinigingen in de sociale sector en meer nadruk op zelfredzaamheid. En dat mensen met een baan voldoende inkomen moeten genereren om hun eigen familie en vrienden te onderhouden. Dat men niet meer afhankelijk mag zijn van ruimhartige voorzieningen en overheidssteun.

We vragen ons af:

Wat gebeurt er als je geen familie meer hebt, als je kinderen uit huis zijn geplaatst, als je natuurlijke netwerk is weggevallen en er alleen maatschappelijk werkers, opvoedingsondersteuners, cliëntmanagers en huisvestingscoördinatoren resteren?

Decentralisatie, integratie

De participatiesamenleving heeft niet alleen geleid tot bezuinigingen, maar ook tot een reorganisatie van middelen en verantwoordelijkheden. Een bedrag van circa 10 miljard euro voor sociale voorzieningen, wordt van de centrale overheid overgedragen aan de gemeenten.

Dat is wat de Wet op de Sociale Voorzieningen uit 2007 regelt: een overdracht van verantwoordelijkheden naar de gemeenten voor thuiszorg, jeugdzorg en het vervoer en de ondersteuning van cliënten. Deze ondersteuning moet bij voorkeur worden geleverd door sociale wijkteams. Deze vormen een nieuw soort "geïntegreerde" overheidsstructuur. Hierin werken de maatschappelijk werkers, opvoedingsondersteuners, cliëntmanagers, huisvestingscoördinatoren en alle overige praktijkwerkers samen in één koepelorganisatie, met één budget en met één Krachtwerk-aanpak.

Nico de Boer en Jos van der Lans breken in hun rapport Burgerkracht in de wijk, een lans voor de sociale wijkteams[5]. Zij stellen hierbij de gewone burger centraal. Tegelijk stellen ze veel vragen over de breedte van de teams, over welke generieke en specialistische kwaliteiten ze dienen te beschikken, wat de rol van burgers in de praktijk moet zijn en wie er uiteindelijk aansprakelijk is. Wordt het succes gemeten volgens de algemene ideeën van de overheid over participatie en de zelfredzaamheid? Of kijkt men naar de wensen van de burgers?

We vragen ons af:

Wie stelt de doelen? En hoe meten we welke lokale buurtinitiatieven nu echt informele steunnetwerken vormen en de gewenste doelen dichterbij brengen? Zodat mensen niet alleen teams van perfect samenwerkende hulpverleners te zien krijgen, maar er ook nog gewone mensen over de vloer willen komen.

[4] *http://www.movisie.com/news/participation-society-are-women-carry-burden*
[5] *http://www.movisie.nl/publicaties/burgerkracht-wijk*

Onze aanpak

Working In & Between
maakt gebruik van kennis afkomstig van buurtinitiatieven, uit de antropologie, de sociale psychologie, design en de sociale beleidskaders:

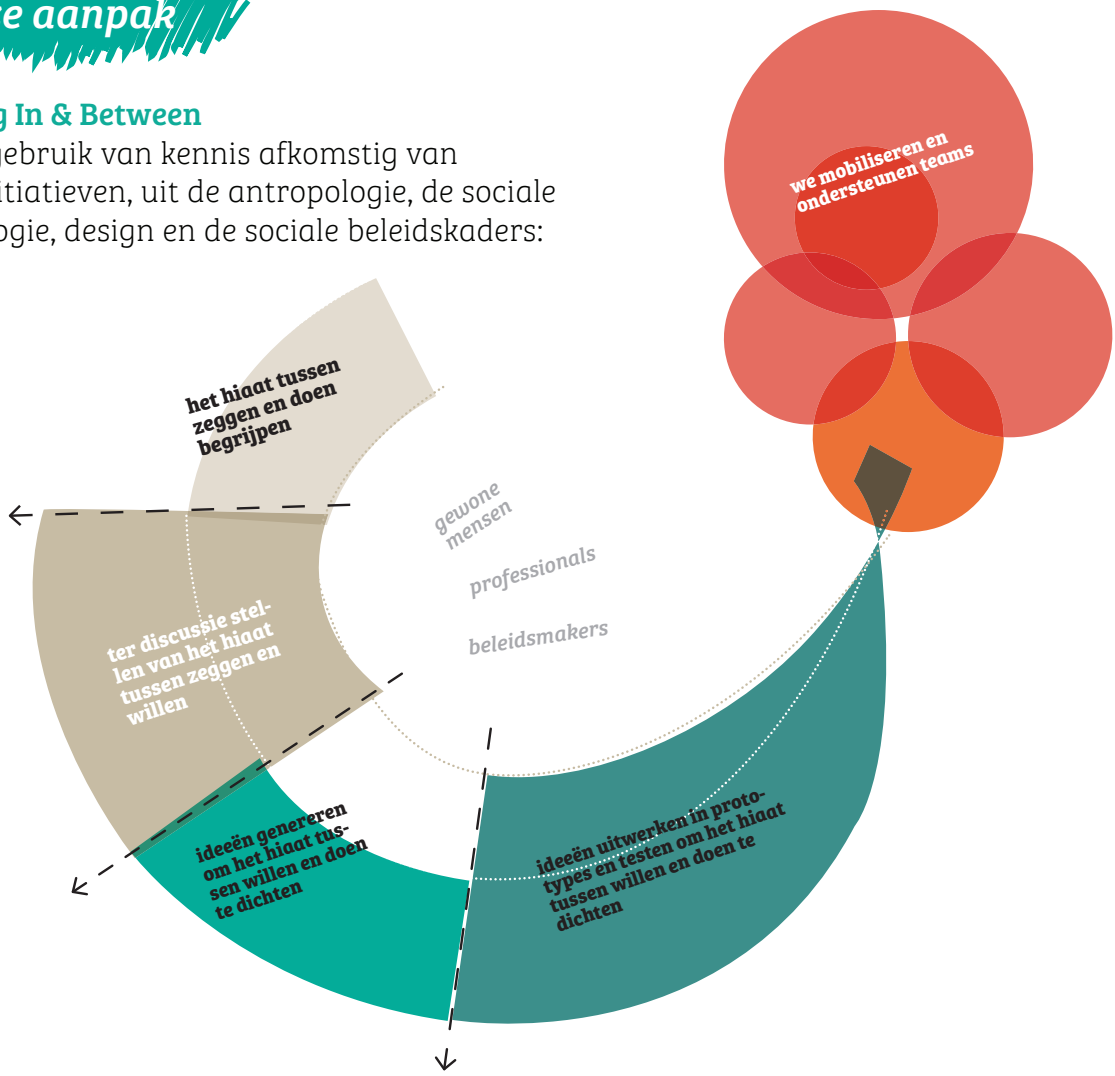

Met onze aanpak willen we verder kijken dan de grote woorden en de beleidsdoelstellingen. We beginnen hiermee door de dagelijkse realiteit onder ogen te zien. Deze aanpak richt zich op het overbruggen en wegnemen van de verschillen tussen wat mensen, hulpverleners en beleidsmakers zeggen, doen en willen. We noemen deze aanpak *Working In & Between* ('Tussen en met de doelgroep werken').

Van de buurtinitiatieven hebben we geleerd hoe we gewone mensen ergens bij kunnen betrekken. En dan met name mensen aan de rand van de samenleving, die doorgaans niet deelnemen aan onderzoeken, focusgroepen en enquêtes.

Van de antropologie hebben we geleerd we om te letten op de context. Dat wat mensen doen, zeggen en denken niet los kan worden gezien van de taal, cultuur, normen en specifieke omstandigheden in hun omgeving.

Van de sociale psychologie leren we over verandering. Dat om mensen iets anders te laten doen, zeggen en denken, het nodig is om hun perceptie, motivatie, doelstellingen en middelen anders vorm te geven.

Van vormgevers hebben we geleerd om reële interacties te creëren. Als we willen leren wat verandering veroorzaakt, en bij wie, moeten we nieuwe rollen, ervaringen en raakpunten uittesten. En we moeten onze aanpak bijstellen wanneer iets niet werkt.

Van de sociale beleidskaders leren we over systemen en structuren; over politiek en ethiek. We erkennen dat nieuwe rollen, ervaringen en raakpunten niet kunnen bestaan in een vacuüm. Deze vereisen inbedding in een bredere filosofie en strategie.

Onze aanpak is echter niet alleen een verzameling van werkwijzen. Het is tegelijk een stelsel van waarden. Een stelsel dat zich richt op het leveren van gelijkwaardiger resultaten, en op het laten opbloeien van grotere aantallen mensen. Een stelsel dat niet alleen is gericht op overleven.

Ongetwijfeld zal u dit allemaal nogal abstract en zweverig in de oren klinken. Laten we snel naar de praktijk gaan kijken. We noemen dit project een *Starter Project* ('opstartproject'). Omdat we hopen dat het een begin is van veel meer. Sinds eind november van 2013 hebben we elke dag de realiteit bestudeerd van vrouwen en hulpverleners, hebben we tekortkomingen vastgesteld en hebben we ideeën helpen ontwikkelen voor het wegwerken van deze hiaten. Wat we nog niet hebben gedaan is het uitproberen van deze ideeën in de praktijk, en ze bijstellen en opnieuw proberen. Dat is ons volgende doel. Het vinden van partners en voorvechters die hier werk van willen maken - en die ideeën op papier omzetten in prototypes.

Prototypes zijn geen pilots. Met een prototype testen we ideeën op kleine schaal, om te achterhalen wat werkt en snel te kunnen aanpassen wat niet werkt.

Drie maanden geleden hadden we niet kunnen voorspellen met welke ideeën we nu aan de slag willen. Want totdat we tijd hadden doorgebracht met de vrouwen in hun eigen omgeving, wisten we niet wat er moest veranderen, en welke organisaties er bij de oplossingen konden worden betrokken. Wij vinden dat dit een échte 'bottom-up' methode is.

Kijk maar eens hoe ons opstartproject er uitzag in woord en beeld.

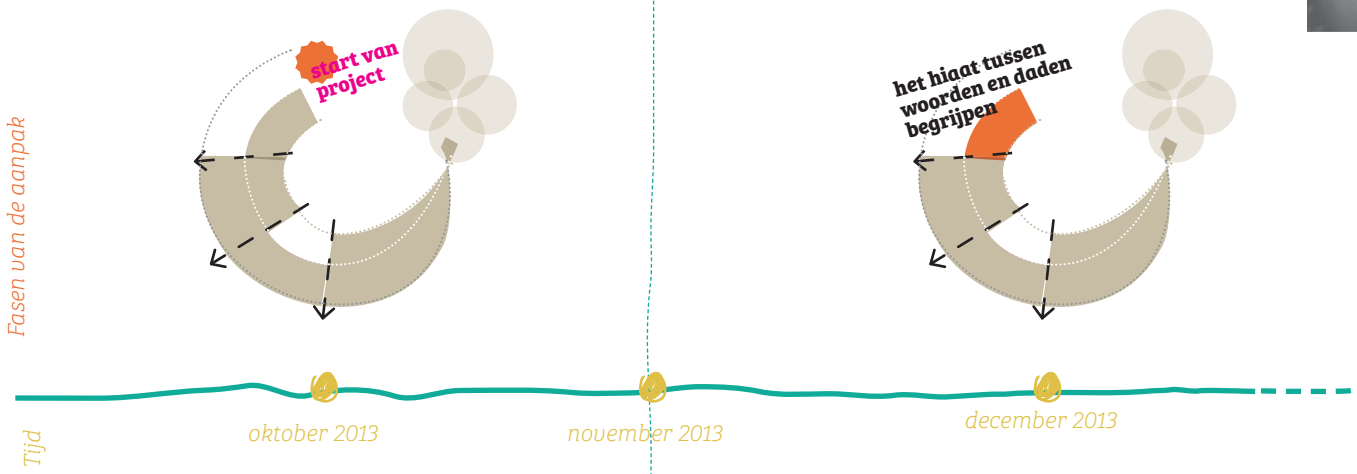

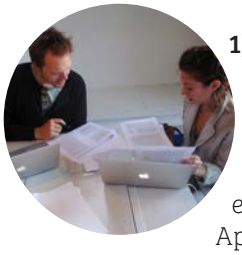

1) We ontwikkelden een voorstel voor de Federatie Opvang, onderzochten de uitgangspunten en kozen een beginpunt: Moviera Apeldoorn.

2) We liepen door de straten van Apeldoorn. We maakten een overzicht van de bestaande voorzieningen - van instanties en winkels tot de weekmarkt. Hoe komen vrouwen in contact met deze voorzieningen?

3) We ontmoetten de maatschappelijk werkers en managers van Moviera Apeldoorn. We luisterden naar hun ervaringen, en ontdekten hoe zij de problemen definiëren. We gebruikten een spel met probleem- en kanskaarten om het gesprek aan te gaan, met stellingen uit de internationale vakliteratuur en uit de praktijk.

4) We nodigden vrouwen en kinderen uit het opvanghuis uit voor een Sinterklaasfeest. We hadden vijf interactieve activiteiten bedacht. Zo kon je zelf je eigen merk popcorn maken, of een korte tekenfilm produceren. Het doel hiervan was om aan te zetten tot het delen van waarden - en om dingen te maken in plaats van er alleen maar over te praten. Dit is het punt waarop we ons onderscheiden van de gebruikelijke interacties.

5) We lieten de maatschappelijk werkers en managers van Moviera Apeldoorn kennismaken met etnografische methoden. Met behulp van een set notitiekaarten maakte we de verschillen duidelijk tussen aantekeningen en verhalen, tussen evaluatie en belangstelling en tussen analyse en ideeën genereren.

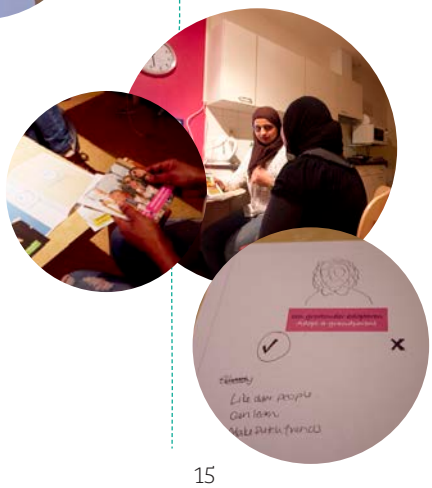

6) We gingen thuis eten bij achttien vrouwen en hun kinderen, zowel voor de lunch als voor de avondmaaltijd. We gebruikten veel visuele spraakmakers - waaronder foto's van onze eigen gezinnen - om te ontdekken wat deze vrouwen drijft, wat hun doelen zijn en hoe hun dagelijks leven eruitziet. Ze gaven ook reacties op de eerste ideeën die al ongelofelijk snel bij ons waren opgekomen.

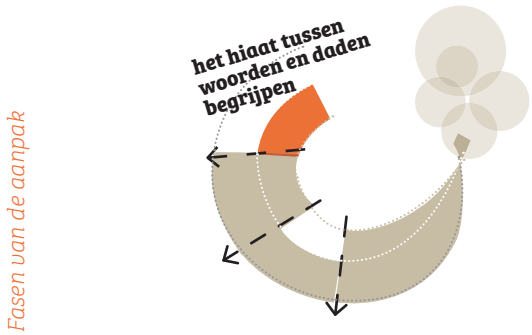

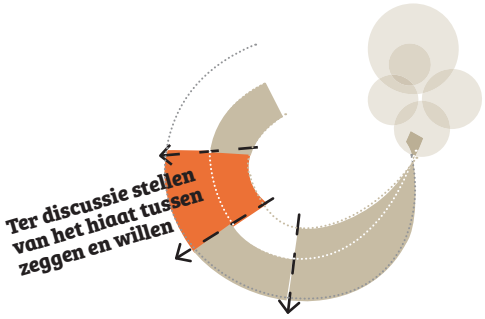

Fasen van de aanpak

Tijd

januari 2014

februari 2014

7) Met zeven vrouwen liepen we een hele dag mee - naar de kerk, naar de voedselbank, tijdens het boodschappen doen, bij het koken, tijdens de interactie met dienstverleners, aan de telefoon, en zelfs bij het kijken naar televisie en het zitten op de bank.

8) We spraken met elf instanties, en met meer dan 22 dienstverleners om erachter te komen wat hen drijft, wat hun doelen zijn en wat ze in de dagelijkse praktijk doen. Ook inventariseerden we de raakpunten van deze instanties - zoals de formulieren die de vrouwen invullen, welke folders en hulpmiddelen er worden gebruikt, welk casemanagementsysteem, enzovoort.

9) We werkten onze gesprekken uit, verzamelden quotes, stelden fotoverhalen samen en keerden hiermee terug naar de maatschappelijk werkers en managers van Moviera. We vroegen hen om reacties, en om hun analyse. Herkenden zij wellicht patronen?

10) We schreven verhalen over de vrouwen die we hadden ontmoet. En we zijn met deze verhalen naar ze teruggegaan voor terugkoppeling.

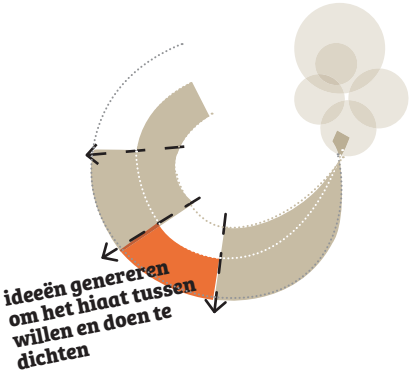

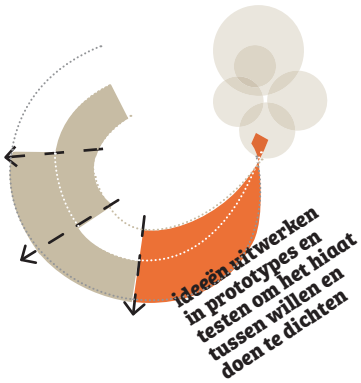

maart 2014

11) We verdeelden de vrouwen in groepen afhankelijk van hun achtergrond, hun wensen, hun capaciteiten en de barrières die ze moeten overwinnen. We groepeerden de instanties naar sector, naar hun grootte, rol, gebruik en het subjectieve belang.

12) We benoemden de verschillen tussen waar de vrouwen nu staan, en wat ze willen bereiken. En we genereerden 33 ideeën om hiaten aan te vullen, waarvan we er hier twintig uitwerken.

13) We maakten een film en schreven dit rapport om het verhaal van dit project te vertellen.

14) Op dit moment zijn we op zoek naar partners en voorvechters die ons willen helpen om ideeën om te zetten in prototypes, en om uit te vinden wat echte verandering in gang zet.

Ons team

We gebruiken in dit rapport heel vaak het voornaamwoord wij. Wij slaat hierbij op de vijf leden van ons projectteam.

We vormen een mix van vijf verschillende vakgebieden: sociologie, sociaal werk, interactievormgeving, maatschappelijke hulpverlening en communicatie. Bovendien verschillen we allemaal wat betreft ons ervaringsniveau.

We komen uit drie verschillende landen en culturen: Amerika, Indonesië en Nederland. Dat betekent dat we veel vragen durven te stellen, buiten de gangbare culturele conventies treden en talrijke internationale voorbeelden kennen.

We zijn afkomstig uit drie verschillende organisaties: InWithForward, Kennisland en Moviera. InWithForward hanteert de 'Working In & Between'-aanpak, en heeft ervaring met het reorganiseren van jeugdzorg, daklozenopvang, de verzorging van ouderen en gezinsondersteuning in de Verenigde Staten, Australië en Groot-Brittannië. Kennisland heeft al meer dan tien jaar ervaring in het veranderen van organisatieculturen en van professionele organisaties in Nederland. Tot slot beschikt Moviera over grondige kennis van huiselijk geweld als maatschappelijk probleem, en van het voorzieningenlandschap in Apeldoorn.

Dr. Sarah Schulman

Sarah is de socioloog in ons team, en één van de partners van InWithForward. Zij doorgrondt graag wat mensen en organisaties drijft. Sarah heeft in zes verschillende landen gewerkt op lokaal en nationaal niveau, en weet veel van allerlei internationale voorbeelden. Ook waarom die soms niet lukken! Met die kennis weet zij hoe veranderingen binnen grote systemen kunnen worden aangezwengeld.

Thijs van Exel

Thijs is de coördinator van het team, en adviseur bij Kennisland. Hij wil alle belanghebbenden aan boord krijgen en houden, en helpt bij het formuleren van de kernboodschappen. En dat voor alle benodigde media. Thijs is geboren in Nederland, woont in Amsterdam met zijn partner en twee kinderen.

Jonas Piet Murgani Kasdani

Jonas en Yani zijn de interactievormgevers van het team, en zijn eveneens de andere twee partners van InWithForward. Ze maken ideeën graag visueel en tastbaar - zodat ze kunnen worden getest en verbeterd. Jonas heeft vormgeving toegepast op vraagstukken in zowel de publieke als de private sector - en heeft in Groot-Brittannië en in Nederland gewerkt. Yani heeft net haar mastersopleiding in industriële vormgeving afgerond aan de TU Delft. Ze groeide op in Indonesië, en heeft in Singapore en in de Verenigde Staten gewoond.

Carita Oosterbroek

Carita is de ervaren maatschappelijk werker van het team. Ze werkt nu voor Moviera Apeldoorn, en eerder voor Moviera Oosterbeek. Carita denkt graag na over haar eigen werk, en staat open voor nieuwe inzichten en ideeën. Op dit moment volgt ze een cursus over systeemtherapie. Wanneer ze niet leest over haar vakgebied, brengt ze graag tijd door met haar twee kinderen, en maakt ze fietstochten.

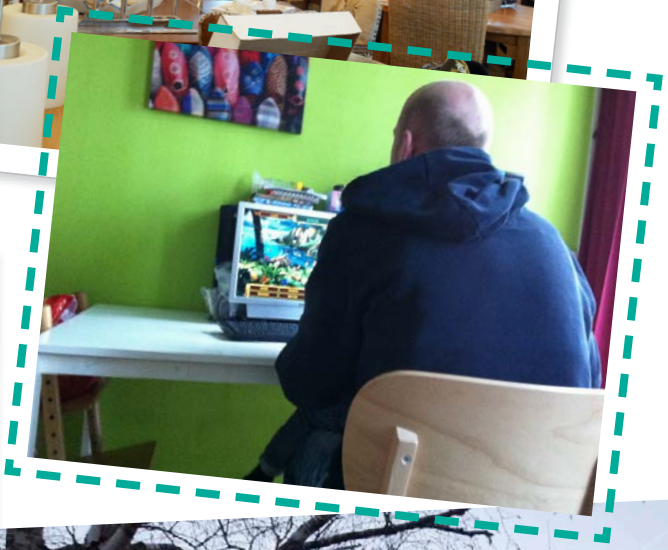

Hiaten

Lege ruimtes; afwijkingen of verschillen in houding, perceptie, karakter en ontwikkeling; breuken en openingen.

Vergelijken we de verhalen van vrouwen en hulpverleningsinstanties, dan levert dat dertien hiaten en tekortkomingen op. Wij zien deze hiaten als kansen voor verandering. Het gaat ons niet om het aanwijzen van schuldigen onder de vrouwen of onder de hulpverleners. Integendeel juist. Hiaten zijn creatieve inspiratiebronnen en vormen het uitgangsmateriaal voor nieuwe ideeën.

We hebben drie soorten hiaten ontdekt:

1) Hiaten wat betreft de resultaten

Er zit verschil tussen wat het systeem 'wil' en wat vrouwen 'willen':

Onafhankelijkheid	– onderlinge steun
Huisvesting	– een thuis
Veiligheid	– stabiliteit
Papieren	– capaciteiten

2) Hiaten wat betreft gedrag

Er zit verschil tussen wat het systeem 'zegt'
en wat het systeem 'doet':

Zelfbeschikking	– sociale controle
Empowerment	– pathologisering
Persoonlijke aanpak	– vooraf bepaald
Natuurlijke netwerken	– professionele netwerken

3) Hiaten wat betreft activiteiten

Er zit verschil tussen wat het systeem 'doet'
en wat vrouwen nodig hebben:

Plannen	– ervaren
Gezelschap	– vriendschap
Geest	– lichaam
Dubbelingen	– differentiatie
Doseren	– intensiteit

Onafhankelijkheid versus onderlinge steun

Het systeem streeft ernaar dat vrouwen weer op eigen benen kunnen staan. En dat wil zeggen dat ze het dagelijkse leven weer in eigen hand nemen. Door bijvoorbeeld hun rekeningen op tijd te betalen en de kinderen op tijd naar school te sturen. Door hun tijd productief te besteden, en door om de voorzieningen te vragen die ze nodig hebben.

"Hulpverleners definiëren deze zelfredzaamheid in termen van de zelfstandig uitgevoerde activiteiten. De mate van onafhankelijkheid wordt dus gemeten aan de hand van hoe goed men dergelijke activiteiten uitvoert."
Solveig Magnus Reindal. (1999) Independence, Dependence, Interdependence. Disability & Society, 14:3, 353-367

Vrouwen beoordelen de resultaten daarentegen in termen van het op eigen benen staan met ondersteuning van familie en vrienden. Waarmee ze bedoelen dat ze in staat zijn om richting te geven aan hun eigen leven. Zonder dat anderen beslissingen voor hen nemen. Het gaat ze minder om het zelfstandig uitvoeren van activiteiten, maar meer om de invloed die ze hebben op die activiteiten. En dat ze niet alles alleen hoeven te doen. Dat ze kunnen rekenen op de steun van 'goede' mensen.

"Op eigen benen staan betekent voor mij, dingen kunnen doen met mijn kinderen waar ze blij van worden, een vriendenkring hebben en mijn eigen leven kunnen leiden."

Ivy

Veiligheid versus stabiliteit

Veiligheid houdt in dat je beschermd bent tegen onheil. Dat je niet wordt mishandeld. Aangezien de vrouwen in de opvang zijn gevlucht voor mishandeling, is het logisch dat het systeem resultaten ook afmeet in termen van die mishandeling. Maatschappelijk werkers willen vrouwen laten begrijpen wat mishandeling is, en willen dat ze nieuwe relationele en communicatieve vaardigheden opdoen. Om veilig te zijn, moeten de vrouwen zelf zich dus anders gaan gedragen.

Deze definitie van veiligheid leunt sterk op psychologische theorieën (van wetenschappers als Abraham Maslow) over emotionele veiligheid. Terwijl onzekere mensen zich afgewezen voelen, in zichzelf keren en worden geplaagd door een laag zelfbeeld en door schuldgevoelens, hebben zelfverzekerde mensen doorgaans een robuuster gevoel van eigenwaarde. Dit legt een verband tussen veiligheid, eigenwaarde en zelfbeeld.

De meeste vrouwen hebben echter een breder perspectief op veiligheid. Dat het niet alleen gaat om je zelfbeeld en om het jezelf kunnen redden. Maar dat de omstandigheden ook meewegen. Dat veiligheid voortkomt uit stabiliteit, en uit een gevoel van verbondenheid waarin men niet steeds onderhevig is aan verandering. Ze moeten vaak verhuizen van een noodopvang naar de tijdelijke opvang, en vanuit deze opvang naar een nieuw huis, doorgaans in een andere buurt, waar ze weer met andere hulpverleners te maken krijgen en met andere regels, waar de kinderen naar een nieuwe school moeten - veelal ver weg van hun bestaande steunnetwerken.

Huisvesting versus een thuis

De plaats waar ze onderdak vinden, is van grote invloed op de manier waarop vrouwen herstellen. In de opvang zitten ze feitelijk alleen maar te wachten op een definitieve plaatsing. In een huis dat ze niet zelf kunnen kiezen. In een buurt die ze evenmin zelf kunnen kiezen. Verbondenheid met de omgeving voelen is dan ook geen doelstelling van het systeem. Vier muren en een dak volstaan. Succes wordt afgemeten aan het leveren van woonruimte aan vrouwen binnen de daarvoor gestelde tijd.

Vrouwen willen niet alleen een huis. Ze willen een thuis. Een plek voor zichzelf waar ze een nieuw leven kunnen opbouwen. Dat wil zeggen, een plek waar ze een connectie mee voelen. In de buurt van hun kerk of moskee. Dichtbij hun netwerk, als ze dat nog hebben. En waar ze anderen kunnen ontmoeten die hen begrijpen. Die niet oordelen of roddelen, maar helpen waar dat kan.

"Ik zou zo'n buurt wensen die je wel eens ziet in van die Amerikaanse realityprogramma's, waar iedereen elkaar helpt. Hier zijn mijn buren niet zo tolerant. Ze houden van hun rust en begrijpen niet hoeveel lawaai drie opgroeiende jongen kunnen maken. Ik wil ergens leven waar we begrip voor elkaar hebben."

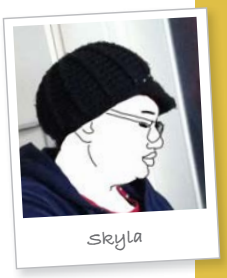
Skyla

"Ik word zo moe van steeds weer verhuizen. Ik wil me ergens thuisvoelen."

Dana

Papieren versus capaciteiten

Niet over het 'juiste papiertje' beschikken is een groot obstakel. Voor verblijf in dit land, voor het vinden van werk en voor de omgang met het systeem. Het systeem meet het resultaat op dit gebied dan ook af aan het verkrijgen van de juiste papieren. Dat betekent dat de vrouwen hun taaltest moeten halen, dat ze een basisopleiding moeten afronden en kunnen aantonen dat ze aan stages hebben deelgenomen.

Vrouwen willen zeker het nodige doen om deze papieren verkrijgen. Want ze begrijpen dat die essentieel zijn om in Nederland te kunnen leven. Maar naast het papiertje willen ze zich ook in staat voelen om de taal te spreken en als capabel worden gezien om te doen waar hun hart ligt. Of dat nu ambachtelijk werk is, in de horeca of als ziekenverzorger. Een papiertje kan aangeven of ze in staat zijn om te doen wat het systeem van ze vraagt, maar het zegt niet of ze in staat zijn om de dingen te doen waar ze zelf waarde aan hechten.

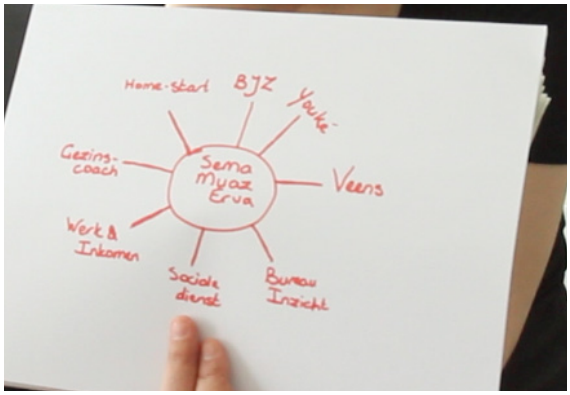

Een vrouw die de opvang heeft verlaten tekende een kaart van de 8 diensten waarmee ze te maken heeft.

Hulpverleners nemen vaak de kracht van vrouwen als uitgangspunt. Deze Krachtwerk-aanpak ziet "cliënten als de experts wat betreft hun eigen leven" en "vraagt aan cliënten om betekenisvolle keuzes te maken" zodat zij in feite de touwtjes in handen nemen.

Zoals Rapp, Saleebey en Sullivan al opmerkten in hun artikel The future of strengths-base social work, "Elke stap vanaf het formuleren van de doelstellingen, het zoeken naar middelen, het tempo waarin wordt samengewerkt en het toewijzen van verantwoordelijkheden, benadrukt juist de rol die de maatschappelijk werker speelt in het aandragen van keuzemogelijkheden, het verduidelijken van de keuzes en het geven van vertrouwen aan de cliënten om het proces te sturen."

Met als gevolg dat geen van de vrouwen zich de situatie meester voelt. En in feite trekken weinigen van hen ook echt aan de touwtjes. Zij bepalen niet in welke opvang ze terechtkomen.

Zelfbeschikking versus sociale controle

Zij bepalen niet welk huis ze krijgen. Zij hebben geen invloed op hun verblijfsvergunning. Zij hebben geen invloed op de juridische afwikkeling van hun scheiding. Zij bepalen niet of en wanneer de kinderbescherming hun kinderen teruggeeft. Sommige vrouwen verliezen juist alle controle wanneer ze de opvang binnenstappen. Door hulp te zoeken vanwege het huiselijk geweld, ontdekten de instanties ineens ook hun andere 'behoeften', en kregen ze te maken met maatschappelijk werkers, psychologen, gezinsvoogden en casemanagers. Om geen van hen hadden ze zelf gevraagd!

Linda Gordon is een feministe die de groeiende kloof bestudeert tussen arme vrouwen die vrijwel geen andere keus hebben dan van de sociale voorzieningen gebruik te maken, zoals opvangvoorzieningen, en rijkere vrouwen die voldoende inkomen hebben om hun eigen ondersteuning "in te kopen", buiten de beperkingen van het systeem om. Zij schrijft: "...Dankzij de almaar groter wordende rol van de overheid over de afgelopen 150 jaar, zijn de individuele rechten van welvarende vrouwen toegenomen, maar zijn die van arme vrouwen steeds verder ingeperkt. Historici op het gebied van vrouwenrechten beschouwen deze sociale controle als de keerzijde van de medaille voor het toekennen van materiële steun - zoals bijstand - waarbij de ontvanger ervan noodgedwongen wel moet instemmen met het opgeven van de controle over zijn of haar leven."

Empowering versus pathologisering

De opvangvoorzieningen voor slachtoffers van huiselijk geweld, definiëren dit geweld doorgaans in termen van macht, relaties en communicatie. In veel opzichten wordt het beschouwd als een intermenselijke kwestie. Een kwestie met sterke verbanden tussen de generaties. En maatschappelijk werkers praten veel over het bouwen aan zelfvertrouwen van vrouwen om de cyclus van geweld te doorbreken.

En toch ervaren veel vrouwen de praktijk niet als intermenselijk maar eerder als persoonlijk. Men gebruikt therapeutische modellen in plaats van ervaringsgerichte modellen. Deze manier van werken past binnen wat de auteur John McDonald het "pathologiserende kader" noemt, waarbij "vrouwen aan zichzelf dienen te werken - doorgaans in korte tijd. Middels casemanagement worden de behoeften van de cliënt vastgesteld en worden passende voorzieningen bij die behoeften gezocht. Succes wordt gemeten in termen van het behalen van de individuele klinische doelstellingen van de cliënt." [6]

[6]'Neo-liberalism and the pathologising of public issues: The displacement of feminist service models in domestic violence support services.': http://bit.ly/1kOmVXx

Persoonlijke aanpak versus vooraf bepaald

Hulpverleners houden van het idee van de persoonlijke aanpak. Het uitgangspunt is daarbij wat hun cliënten nodig hebben, en dat de hulpverlening daarop wordt aangepast. En uit onze ervaringen blijkt ook dat hulpverleners vaak beginnen met een open vraag aan de cliënt als "Waar kan ik je deze week mee helpen?" Vervolgens luisteren ze ook naar de vrouwen. En ze maken aantekeningen in hun notitieboek.

De vrouwen zijn op hun beurt doorgaans heel open. Ze vertellen wat ze willen. Dat ze bijvoorbeeld dokter willen worden. Of dat ze een vak of beroep willen leren. Dat ze misschien een cursus willen volgen buiten de opvang. Het antwoord hierop is echter altijd hetzelfde. Ze kunnen deelnemen aan klassikale taallessen. Ze kunnen een cursus over huiselijk geweld volgen binnen de opvang. Ze kunnen zich inschrijven voor één van de acht werkervaringstrajecten die door de gemeente zijn uitgezet.

Dus hoewel de hulpverleners wel degelijk beginnen met een open vraag, zijn de mogelijkheden in feite al vooraf bepaald. Het is namelijk niet de taak van de hulpverleners om passende oplossingen te creëren, door bijvoorbeeld één van de vrouwen in contact te brengen met een lokale aanbieder. Het is slechts hun taak om intermediair te spelen voor de bestaande oplossingen. En wanneer er maar een paar keuzemogelijkheden bestaan, valt het moeilijk vol te houden dat er hier sprake is van een persoonlijke aanpak.

8 trajecten aangeboden door Werkplein Activerium.

***1. JONGE MOEDERTRAINING** zicht op je eigen toekomst. Voor jonge moeders tot 23 jaar.*

***2. TRAJECT JONGE MOEDERS IN CHARGE.** Dit traject richting scholing/werk kan in combinatie met de Jonge Moeder Training.*

***3. LUNCHROOM180 graden** – 4 dagen p/w onder begeleiding van Sodexo.*

***4. ROC opleiding BOL of BBL.** BOL is een dagopleiding en BBL is 4 dagen werk en 1 dag naar school.*

***5. KANSRIJK** - Sollicitatietraining en hulp bij het zoeken naar werk.*

***6. Mode & Co** - voor diegenen die een lange afstand tot de arbeidsmarkt hebben, te denken valt aan psychische klachten, maar die dagbesteding nodig hebben, kunnen terecht bij Geluk & Co.*

***7. ERGO CONTROLE** - Bewegen naar Werk, voor vrouwen die psychische- en fysieke klachten hebben.*

***8. WISSELWERK:** de klant moet zelf actie ondernemen, je kunt hier voor een laag bedrag taalles volgen.*

Netwerken versus hulpverleners

Het zesde principe van de Krachtwerk-aanpak is: “Erken de natuurlijke netwerken als hulpmiddel.” Professionele hulpverleners erkennen inderdaad de waarde die familie, vrienden en buren kunnen hebben. Ze vragen de vrouwen om te bedenken wie ze kunnen benaderen voor hulp en ondersteuning.

Het probleem is echter dat het natuurlijke netwerk van de meeste vrouwen aan het krimpen is. Door de gewelddadige relatie te verbreken, is vaak ook het contact met vrienden, buren en familie verbroken. Veel van de vrouwen hebben nauwelijks contact meer met moeders, vaders, broers of zussen. Of ze wonen zo ver weg, dat er in de directe omgeving geen praktische hulp meer aanwezig is. En zelfs de vrouwen waarvan het directe netwerk wel in stand is gebleven, vertonen weinig diversiteit in hun netwerk. Hun banden zijn doorgaans eenzijdig - met mensen van dezelfde achtergrond en met dezelfde waarden, zonder aanknopingspunten om bruggen te slaan naar nieuwe mogelijkheden en omgevingen.

Hulpverleners hebben weinig middelen om de netwerken van mensen op te bouwen of te vergroten. In plaats daarvan vervangen zij onbedoeld de natuurlijke verbanden door professionele relaties. En zelfs de vrijwilligers worden hierbij als onbetaalde hulpverleners ingezet. Aan hen wordt een bepaalde taak toegewezen (administratie doen, helpen met schulden, fietstochtjes maken) in plaats van een relatie aan te gaan met de persoon. Dit is dus geen uitbreiding van het permanente netwerk, want de inzet van deze hulpverleners en vrijwilligers is gebonden aan de voorziening en aan de locatie.

Wisselwerk connects volunteers with organizations in the community. It functions like a job agency - with tightly defined roles.

Plannen versus ervaren

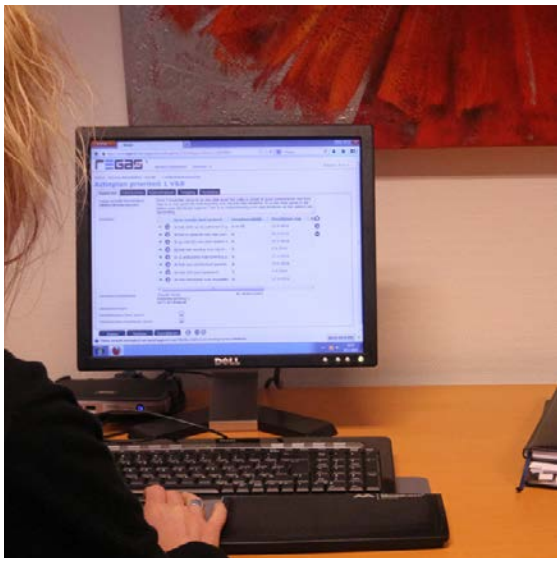

Software om doelen te bepalen en te meten tussen twee gesprekken.

Doelen, mijlpalen, criteria. Het zal niemand verrassen dat het systeem dol is op dergelijke begrippen. De meeste interacties tussen de hulpverleners en de vrouwen draaien om het vaststellen van de behoeften en om planning. Bij planning hoort het stellen van een realistisch doel dat binnen een realistische periode te bereiken is. De maatschappelijk werkers in de opvang gebruiken een speciaal computerprogramma om de voortgang van de vrouwen tussen twee sessies in te volgen.

Daarentegen noemen weinig vrouwen hun doelen tijdens de gesprekken - zelfs wanneer we ze direct vragen wat ze willen. Waar ze wel over praten is het leven dat ze willen gaan leiden. Ze hebben nauwelijks andere activiteiten dan met hun hulpverleners afspreken om papieren in te vullen, en te bespreken wat de volgende stappen zullen zijn. Ze zijn zo druk met het voorbereiden van de toekomst, dat ze de actualiteit niet meer ervaren. Maar de toekomst begint niet over drie of zes maanden, de toekomst begint morgen.

Relaties versus vriendschappen

De vrouwen voelen zich eenzaam. De opvang vormt een vreemde omgeving. Deze biedt niet alle gemakken die ze gewend zijn - of het nu gaat om de mensen die ze graag zien, het eten dat ze graag lusten of de foto's en herinneringen uit hun vroegere thuis. Ze zoeken begrip bij mensen die in hetzelfde schuitje zitten: de andere vrouwen die in de opvang wonen. Dit levert soms hele hechte vriendschappen op. Waarin ervaringen worden gedeeld over het wachten op huisvesting, over de eigenaardigheden van maatschappelijk werkers en advocaten, en die erkenning geven aan herkenbare angsten.

Toch houden weinig van deze relaties stand. Ze zijn vluchtig - en vallen al te gemakkelijk prooi aan jaloezie en wantrouwen. "Waarom kreeg zij eerder een huis?" "Waarom gaat het met haar beter dan met mij?" Veel van de herkenbare intermenselijke processen uit films als Mean Girls spelen zich ook hier af. Roddelen, kliekvorming, pesten. In een omgeving waar spanningen en hormonen snel overkoken, duren vriendschappen doorgaans niet lang, zeker niet als ze geen voordelen meer lijken op te leveren. Ze zijn opportunistisch. En ze helpen vrouwen niet om een duurzame overgang te maken naar een nieuwe manier van leven. "Om sociale relaties in stand te houden, is het essentieel om de kunst van wederkerigheid te verstaan," zegt wetenschapper Liliana Sousa. (Liliana Sousa, pag. 174).

"Het was mijn idee om gekleurd papier op mijn deur te hangen [in Apeldoorn]. Er werd zoveel geroddeld en er klopten zoveel mensen aan mijn deur. Als het papier groen is, mag je aankloppen en ben ik in voor een praatje. Als het rood is niet. Er kan zoveel negativiteit zijn daar."

Het is interessant om te beseffen dat ontwikkelingspsychologisch onderzoek op gescheiden scholen heeft aangetoond, dat kinderen in een gemengde omgeving - waarin zowel vrouwelijke als mannelijke interesses worden gestimuleerd (van competitieve activiteiten tot het praten over emoties) - een hogere geestelijke gezondheid vertonen. Een opvangvoorziening lijkt wellicht al heel snel op zo'n "gescheiden" schoolomgeving, waarin alleen nog maar vrouwelijke activiteiten plaatsvinden[7].

[7] *http://www.washingtonpost.com/blogs/answer-sheet/post/the-case-against-single-sex-schooling/2012/06/03/gJQA75DNCV_blog.html*

Geest versus lichaam

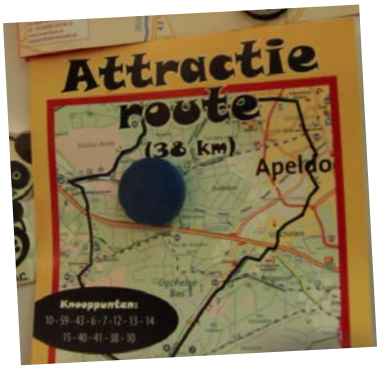

A map showing the walking route that one of the women likes to take.

Doorgaans wordt van vrouwen gevraagd om na te denken. Over hun verleden. Over hun relaties. Over hun doelen in het leven. De gedachten blijven vaak maar door het hoofd malen, zelfs wanneer ze veel televisie kijken om de tijd maar door te komen.

Vrouwen willen bewegen. Bijna alle vrouwen voelen zich niet gezond. Ze eten ongezond omdat dat goedkoop is. Ze fietsen misschien om de kinderen naar school te brengen, maar ze hebben geen geld om naar een sportschool te gaan, op dansles te gaan of om lid te worden van een sportvereniging. Ze willen best gaan wandelen, om hun gedachten te verzetten, maar het komt er nooit van. Zonder externe aanmoedigingen wordt de opvang al snel hun hele belevingswereld.

Dubbelingen versus differentiatie

Saffia heeft drie opvoedingsondersteuners. Dana heeft twee maatschappelijk werkers en twee schuldhulpverleners. Wabisa heeft drie verschillende vrijwilligers die haar helpen. Stefanie heeft vier therapeuten. Veel vrouwen ervaren dergelijke dubbelingen en redundantie in de hulpverlening. En dit geldt niet alleen op individueel niveau - maar ook op systeemniveau. Kijkend naar het voorzieningenoverzicht dat we voor Apeldoorn hebben opgesteld, dan zien we precies hoeveel van de betrokken organisaties soortgelijke diensten leveren - bijvoorbeeld wat betreft coördinatie, hulp met schulden, maatschappelijk werk, enzovoort.

Enige mate van redundantie is op zich niet slecht. Als deze redundante diensten zelf maar genoeg van elkaar verschillen om een unieke toegevoegde waarde te leveren. De meeste soorten hulpverlening zijn echter generiek. Ze volgen dezelfde procedures en werkwijzen. Ze zijn niet toegesneden op specifieke categorieën vrouwen - bijvoorbeeld wat betreft leeftijd, opleidingsniveau, leervermogen of interesses. Dat betekent dat een meisje van negentien zoals Stefanie, op dezelfde manier wordt geholpen als een vrouw van 41 zoals Effat. Ongeacht alle voor de hand liggende verschillen tussen die twee vrouwen.

Dana heeft twee maatschappelijk werkers vanuit twee organisaties, met overlap in dienstverlening en ondersteuning.

Doseren versus intensiteit

Vijf creatieve therapiesessies, zes groepsgesprekken, elke week een 60-minutenoverleg met de maatschappelijk werker, drie maanden lang therapie. Alle diensten waar de vrouwen mee in contact komen, hebben zo hun eigen manier van afspraken maken. En dat heeft ongetwijfeld iets te maken met de beschikbare middelen.

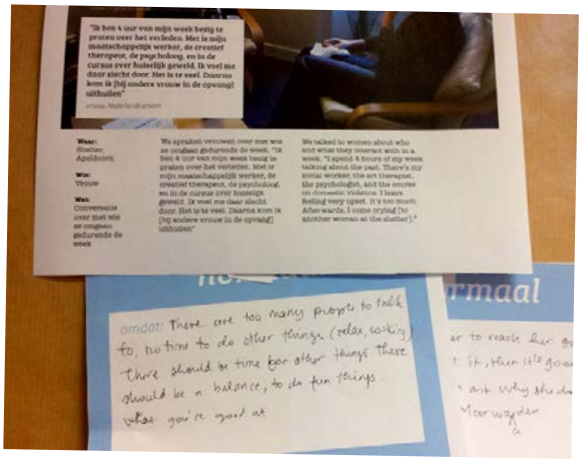

Maatschappelijk werkers reageren op onze bevindingen. Over een vrouw die wordt overwelmd door therapie. Maatschappelijk werkers geven aan dat er een balans zou moeten zijn tussen praten over geweld en leuke dingen doen.

Steeds meer onderzoek toont aan dat de hoeveelheid en de timing van de aangeboden sociale interventies een groot verschil maakt. Een groot verschil op de effectiviteit ervan. Net zoals antibiotica in de juiste dosis en over een bepaalde periode moeten worden ingenomen om effectief te zijn zonder resistentie op te bouwen, lijkt hetzelfde te gelden voor psychosociale behandelingen. Er zit echter weinig systematiek achter hoeveel voorzieningen worden aangeboden, gedurende welke periode en met welke intensiteit. Stefanie vindt haar dosis te hoog, terwijl andere vrouwen, zoals Sofia, vinden dat ze juist niet genoeg ondersteuning en begeleiding ontvangen. Een systematisch onderzoek naar traumagerichte interventies voor slachtoffers van huiselijk geweld concludeerde bijvoorbeeld, dat voor cognitieve gedragstherapie standaard acht tot twaalf sessies staan, maar dat veel opvangvoorzieningen om agendaredenen minder sessies aanboden (Warshaw en Sullivan, 2013). Zonder echt te weten wat de gevolgen daarvan zijn op het geestelijk herstel van de vrouwen.

De hiaten dichten

Wij vinden dat er drie belangrijke redenen zijn om te proberen de hiaten te vullen:

1) Te veel vrouwen die de opvang verlaten, bevinden zich nog steeds aan de rand van de samenleving

Achttien van de negentien vrouwen die we hebben ontmoet, zijn dankbaar voor de hulp die ze hebben gekregen. Maar geen van de negentien vrouwen is waar ze wil zijn. En dat geldt ook voor vrouwen die de opvang al geruime tijd achter zich hebben gelaten. Vrijwel allemaal voelen ze zich eenzaam. De meesten voelen zich onthecht van hun directe omgeving. Geen van hen heeft betaald werk. Slechts één vrouw heeft een brug geslagen naar een nieuw netwerk met hulp van haar kerkgemeenschap. Voor het overgrote deel van de vrouwen die we hebben ontmoet, vormt het gebrek aan verbinding, aan thuisgevoel en aan een plek voor zichzelf, een reële barrière tegen het verwezenlijken van een nieuwe manier van leven.

Een vrouw beschrijft hoe eenzaam en deprimerend haar weekenden in de opvang zijn.

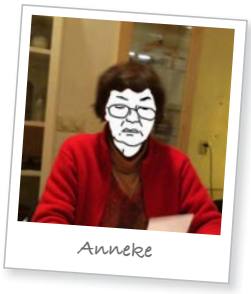
Anneke

"Ik ben zo dankbaar voor de steun van alle betrokken maatschappelijk werkers die me in ieder geval op de been hebben gehouden..."

2) Verspilling van financiële middelen

Met een tentoonstelling in het stadhuis van Apeldoorn lieten we het landschap van dienstverleners in de gemeente zien. Dat roept vragen op. Waarom zoveel verschillende organisaties? Wat is de toegevoegde waarde?

Zie ook het Engelstalige rapport p.70. http://bit.ly/1kWJNG0

De vrouwen hebben geen gebrek aan hulp. Er bestaat een enorm netwerk aan voorzieningen, programma's, initiatieven en losse projecten. Wij tellen er zelf al meer dan zestig. Deze hulp wordt echter niet optimaal benut. En de hulp is inspanningsgericht, niet resultaatgericht. Omdat er geen resultaten worden gemeten, weten we gewoon niet wat werkt, en voor welke vrouwen. Dat betekent dat de gemeente voorzieningen blind financiert - zonder aanknopingspunten om verbeteringen te kunnen afdwingen. Het is dan ook geen verrassing, dat ze ongewild dezelfde diensten in meervoud aanbieden. Deze werken vervolgens met dezelfde professionele achtergrond en volgen dezelfde therapeutische modellen - ondanks de grote variatie in behoeften van de vrouwen die we hebben ontmoet. De overheid zou veel meer waar voor zijn geld kunnen krijgen door de afnemers van hun diensten te categoriseren - niet op hun kwetsbaarheden - maar op hun motivatie en leervermogen.

3) Onderbenutting van menselijk kapitaal

De overheid kan ook meer waar voor zijn geld krijgen door niet alleen naar financiële middelen te kijken, maar ook naar mensen. Op dit moment hanteert de overheid een budgetterings- en schaarstebeleid. Er is een pot met geld - die tegenwoordig door de bezuinigingen steeds minder vol zit - en met dat geld kopen zij diensten in voor de meest 'kwetsbaren'. De middelen worden verdeeld onder degenen die daarvoor in aanmerking komen. Geld is echter niet het enige middel. Er bestaat ook nog zoiets als menselijk kapitaal. Anneke heeft het afgelopen jaar in de opvang veel weerbaarheid en kennis opgedaan, maar ze kan er niets mee. Hetzelfde geldt voor Ivy en Skyla, en voor alle andere vrouwen. Of het nu gaat om vertalen, koken of menselijk contact, elk van deze vrouwen heeft iets te bieden. Daar wordt nu overheen gekeken.

De grote vraag is natuurlijk, hoe? Hoe vullen we de hiaten? Hier bestaat niet één exacte oplossing voor. Het toevoegen van nieuwe programma's en voorzieningen aan een overvol landschap, verandert niets aan de achterliggende structuren en de overmatige inzet van professionele hulpverlening. In plaats van losse, nieuwe programma's en diensten te verzinnen, hebben we nagedacht over mechanismen die verandering teweeg kunnen brengen. De mechanismen die bij de huidige diensten, programma's en beleidskaders ontbreken, voorkomen dat vrouwen zich kunnen ontwikkelen tot wat ze willen zijn. Om nog maar te zwijgen over de rol waarin de overheid ze graag zou zien - in een betaalde baan en onafhankelijk van voorzieningen. Wij denken dat wanneer we diensten, programma's en beleid rondom deze mechanismen opnieuw vormgeven, we de vrouwen in staat stellen om veel meer te doen dan alleen overleven.

Ontbrekende ingrediënten	*Dat betekent*
Controle & competentie	Geef vrouwen de macht, de autoriteit en de competentie om te kiezen welke hulp ze willen krijgen: van wie, met welke aanpak, in welke omgeving en gedurende welke periode.
Uitstraling & voorbeelden	Laat vrouwen kennismaken met alternatieve levenswijzen en gedrag - door dit te tonen en niet alleen door te vertellen hoe het anders moet.
Wederkerigheid & vriendschappen	Stel vrouwen in staat om iets terug te doen en niet alleen hulp te ontvangen. Creëer een basis voor tweerichtingsverkeer.
Energie & hoop	Verhoog de fysieke en mentale energieniveaus van de vrouwen zodat ze uitdagingen aankunnen, en leuke dingen hebben om naar uit te kijken.
Informatie & terugkoppeling	Geef vrouwen toegang tot informatie op manieren die ze kunnen begrijpen, en geef tijdige en constructieve terugkoppeling over wat er gaat veranderen en wat niet.
Intensiteit & oefening	Pas de dosering van de therapie aan op het individu - en geef vrouwen de mogelijkheid om te oefenen wat ze hebben geleerd in een gepaste context.
Mogelijkheden om bij te dragen	Geef vrouwen de mogelijkheid om te ontdekken hoe ze een bijdrage kunnen leveren met hun kennis, ervaring en kunde.
Mogelijkheden tot ontmoetingen	Geef vrouwen de kans om in een veilige omgeving andere mensen te ontmoeten dan de hulpverleners, om zo nieuwe contacten te leggen.
Mogelijkheden om hun verhaal te herschrijven	Bied vrouwen nieuw 'bronmateriaal' om hun verhaal mee aan te vullen - en de kans om na te denken hoe ze deze nieuwe ervaringen in hun zelfbeeld willen integreren.
Tijd, geld en prikkels	Bied vrouwen uitzicht op betaald werk dat in hun leven en binnen hun mogelijkheden past - en stimuleer hun ontwikkeling en niet alleen het inkomen.

We denken dat alle vrouwen baat zullen hebben bij de genoemde punten, maar welk punt de nadruk moet krijgen, wat de volgorde moet zijn en de mate van dosering zal variëren voor verschillende categorieën vrouwen.

Anneke

Voor vrouwen als Anneke, die duidelijk weten wat ze willen en die veel aankunnen, zijn het vooral de kansen die ontbreken. Dit zijn de vrouwen die het systeem duidelijk het meest 'te bieden' hebben. Ze willen graag iets terugdoen.

Dana

Voor vrouwen als Dana, die duidelijk weten wat ze willen maar die nog met veel problemen te maken hebben (zoals kinderbescherming, schuldhulpverlening, lopende rechtszaken), denken we dat de punten over controle & competentie en informatie & terugkoppeling de meest belangrijke punten zijn.

Yessica

Voor vrouwen als Yessica, die nog constant in een crisis verkeren en intensieve begeleiding vereisen, denken we dat de nadruk moet liggen op het geleidelijk teruggeven van de controle over haar leven. Naast het opbouwen van hun energie & hoop, kunnen zij met alternatieven voor hun toekomst in contact worden gebracht; en hebben ze behoefte aan een hoge dosering begeleiding met de juiste timing. Naar ons idee is dat een veel effectievere aanpak dan de huidige bestraffende aanpak.

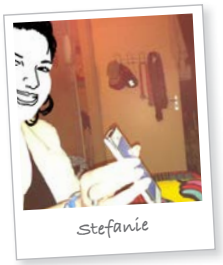
Stefanie

Voor vrouwen als Stefanie, die nog zoekende zijn maar geen ondersteuning van de familie hebben, denken we dat uitstraling & voorbeelden, in combinatie met kansen om nieuwe mensen te ontmoeten en om hun verhaal te herschrijven, tot betere resultaten zal leiden.

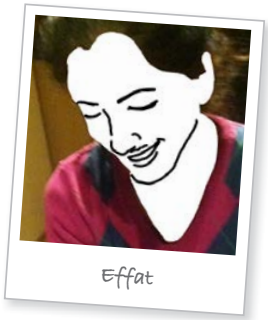
Effat

Voor vrouwen als Effat, die zich verloren en alleen voelen, zonder toekomstperspectief, denken we dat energie & hoop; uitstraling & voorbeelden, wederkerigheid en kansen om nieuwe mensen te ontmoeten cruciale punten zijn om een leven op te bouwen in een nieuw land en een nieuwe cultuur.

We hebben specifieke ideeën over hoe we deze mechanismen in de praktijk kunnen brengen. Deze ideeën zijn niet bedoeld als een apart programma of als een aparte voorziening. Ze vormen een concrete uitwerking ten behoeve van het testen en modelleren hoe er programma's en diensten rondom de ontbrekende mechanismen kunnen worden ontwikkeld. En dat in alle sectoren - van opvang na huiselijk geweld en de geestelijke gezondheidszorg tot aan immigratie, huisvesting, werk en opleiding.

Dat wil zeggen dat we niet alleen de hier beschreven interacties aan de voorzijde willen testen. We willen ook de systeemwerking achter de coulissen op de proef stellen. Dus alles van nieuwe aanbestedingsprocedures en het aannamebeleid, tot prestatiebeheercontracten en gegevensverzamelsystemen. Door een combinatie van de hier gepresenteerde ideeën in de praktijk te brengen, kunnen we leren hoe we delen van het systeem moeten wijzigen om het aantal onrendabele dubbelingen te verminderen en de natuurlijk kracht van vrouwen te benutten.

prototypes

Ideeën bedenken is niet zo moeilijk. Het is veel moeilijker om ideeën te verwezenlijken, en om uit te vinden wat nu feitelijk veranderingen veroorzaakt, en voor wie. Daar komen de prototypes in beeld. Een prototype is een kleine versie van een programma, voorziening of beleid die ontwikkeling in de praktijk mogelijk maakt, en waarmee fouten en tekortkomingen kunnen worden ontdekt.

Prototypes zijn geen proefprojecten. Een proefproject wil aantonen of een nieuw programma, beleid of dienst werkt. Een prototype is bedoeld om te ontdekken hoe een nieuw programma, beleid of dienst kan werken. Het is meer bedoeld als experiment. Er bestaat geen rigide ontwerp of plan dat kan worden gevolgd. Stap voor stap worden met opzet de systeemgrenzen opgezocht om oplossingen en alternatieven te vinden.

Waar proefprojecten vanuit de overheid worden gestart, zijn prototypes afkomstig uit de vormgevingswereld. Designers 'beperken' de risico's door op kleine schaal te experimenteren - zodat er weinig op het spel staat als er iets misgaat. De overheid 'beperkt' daarentegen de risico's door grondige planning - waarmee wordt getracht mislukking te voorkomen.
En juist omdat ze niet mogen mislukken, zijn proefprojecten geen flexibel instrument voor verandering.

Wij willen de prototypemethode gebruiken om de levensvatbaarheid van de hier beschreven ideeën te testen, en om tegelijk de voorwaarden te scheppen voor duurzame verandering.

Hiertoe moeten teams worden samengesteld - inclusief de vrouwen en systeemvertegenwoordigers - voor het maken en testen van elementen als:

Rollen
Functieomschrijvingen
Werving
Aannamebeleid
Contractering & beloning
Onderwijs & ontwikkeling
Werkbelasting
Ondersteuning
Systemen
Prestatiebeheer

Programma's / diensten / netwerken
Toegevoegde waarde
Hoofdinteracties
Volgorde & omgeving
Hulpmiddelen & materialen
Meten

Platformen / processen
Uitgangspunten
Kwaliteitsnormen
Scripts
Technologie

Beleid
Doelstelling
Theoretisch kader
Taal
Vorm

We nodigen u uit om met ons mee te doen. En om uw inzichten en meningen met ons te delen. Wat zijn uw gedachten, ideeën en vragen over dit onderwerp?

In ons eentje kunnen wij geen prototypes creëren. Wij hebben partners nodig binnen de bestaande dienstverleningssystemen, en voorvechters buiten de bestaande systemen. Wie ziet de noodzaak om iets te veranderen? Wie staat er open voor om iets nieuws te leren? Wie is nieuwsgierig om een proces op te zetten dat onderop begint bij de vrouwen waar het om gaat, in plaats van bij de dienstverlening en het beleid van boven? Doe mee, en ontwikkel uzelf en uw organisatie! Met welke ideeën wilt u aan de slag?

Wij zoeken:

- wethouders
- organisaties tegen huiselijk geweld
- woningbouwverenigingen
- organisaties in de geestelijke gezondheidszorg
- werkgevers en opleiders
- voedselbanken
- opleidingen voor maatschappelijk werk
- taalinstellingen
- immigratiewerkers
- vrijwilligersorganisaties
- bedrijfsorganisaties
- stichtingen
- overheidsdepartementen

De partners die we zoeken moeten enthousiast zijn, en moeten een concrete inbreng kunnen leveren. Dit kunnen financiële middelen zijn, menselijk kapitaal en/of politieke invloed.

Voor elk prototype stellen we een lokaal team samen van vormgevers, sociologen, vrouwen en systeemvertegenwoordigers. Zo'n team zal drie tot zes maanden voltijds besteden aan het uittesten van het idee op kleine schaal. Ze documenteren het proces en betrekken er steeds meer mensen bij. Op het einde van de eerste prototype-fase is het de bedoeling om over een werkend model te beschikken dat lokaal kan worden uitgerold. En om een beweging onder de vrouwen op gang te brengen om het model verder te ontwikkelen. Want wij geloven dat het juist de vrouwen zijn die de drijvende kracht kunnen vormen achter de benodigde veranderingen.

Bedankt

Dit project zou niet mogelijk zijn geweest zonder de financiële ondersteuning van de Federatie Opvang, de betrokkenheid van Moviera (in het bijzonder locatie Apeldoorn), en vooral de bereidheid van de vrouwen en de grote hoeveelheid dienstverleners om hen heen, om in alle openheid hun verhalen met ons te delen. We zijn daar oneindig dankbaar voor.

De vrouwen in de opvang (namen gefingeerd, behalve waar we expliciet toestemming hebben):

Anneke
Ivy
Saffia
Effa
Yessica
Stefanie
Dana
Salima
Wabisa
Sofia
Christina
Skyla
Mahvash
Noa
Haweeyo
Firouza
Vera
Trudie

Overheden, organisaties en dienstverleners:

Moviera Apeldoorn
Gemeente Apeldoorn
Werkplein Activerium
Voedselbank Apeldoorn
Foenix
Geluk & Co
Wisselwerk
HVO Querido
Riwis
Felua Groep
Ministerie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Omnizorg
Kadera
De Passerel
Stichting VSW (Verenigde Samenwerkende Woningcorporaties)
Stichting Zwerfjongeren Nederland (SZN)
GGNet
Blijf Groep
Aventus
Leger Des Heils
MD Veluwe

We komen graag met u in gesprek over wat u zojuist heeft gelezen.

- We kunnen de verhalen doorontwikkelen tot een methodiek voor professionele ontwikkeling voor uw personeel.
- We kunnen dialoog & debat in uw organisaties faciliteren over de hiaten en veranderputen.
- We kunnen met u in gesprek over onze methodiek & hoe we prototypes kunnen ontwikkelen.

>> hello@inwithforward.com
>> te@kl.nl

Kids & Family
(Mental) Health
Work
Moviera
Omgangsondersteuning
Noord Veluwe
(MD Veluwe)
Steunpunt Huiselijk Geweld
Social Work
Women
experiencing
domestic
violence
Money & Income
Courses & Training
IN WITH FORWARD
KL
FEDERATIE
opvang
moviera